

2021-056

Archeologienota Lovendegem Sparrestraat 49

Programma van Maatregelen

Bert ACKE en Maarten BRACKE

17-03-2021

1. Gemotiveerd advies

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden te Lovendegem Sparrestraat 49 (deelgemeente van Lievegem, provincie Oost-Vlaanderen), waarbij de totale oppervlakte van de betrokken percelen meer dan 3000m² bedraagt, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

Het terrein, ca. 6090,35m² groot, heeft een rechthoekige vorm en grenst in het zuiden aan de Sparrestraat. In het noordelijke deel van het terrein is een woning gelegen (Sparrestraat 49), die via een lange oprit langs de westelijke grens van het terrein verbonden is met de straat. Deze oprit eindigt ten noorden van het gebouw in een 'rotonde'. De rest van het terrein is met bomen, struiken en gras begroeid.

Lovendegem wordt de eerste maal vermeld in 1190 als Lovendenghien, een Frankische nederzettingsnaam vermoedelijk opklimmend tot de 7de eeuw. Het plangebied is echter veraf ten noordoosten van de dorpskern gelegen. Op de Ferrariskaart uit ca. 1777 is het terrein te situeren op landbouwgronden op enige afstand ten zuiden van de wijk Breestraete (huidige Bredestraat) en ten westen van de wijk Nisveldt. Het plangebied is onbebouwd. De Sparrestraat is nog niet aanwezig, de Oostveld Kouter wel. Ten zuidoosten is langs de Oostveld Kouter een erf te zien, verder naar het zuidoosten is een omgrachte site gelegen. Ten westen van het terrein is een naar het noordwesten afbuigende weg aanwezig. Op de Atlas der Buurtwegen uit ca. 1840 is te zien dat deze weg mogelijk nog net door de zuidwestelijke hoek van het terrein liep, een aftakking ervan loopt doorheen de zuidoostelijke hoek naar het noordoosten. Langsheen en evenwijdig met de oostelijke en noordelijke grens zijn net buiten het terrein veldwegels aanwezig. Het terrein is onbebouwd. Op de Vandermaelenkaart uit midden 19de eeuw wordt een groot deel van het plangebied aangeduid als bos, en er wordt een gebouw weergegeven in de zuidoostelijke hoek. De topografische kaarten van tweede helft 19de-begin 20ste eeuw bieden geen nieuwe informatie. De luchtfoto van 1971 situeert de afbuigende weg net ten westen van het plangebied, dat in gebruik is als vier percelen landbouwgrond. Kort nadien verandert de inrichting van het terrein en omgeving drastisch door het aanleggen van de Sparrestraat en de verkaveling. Op de foto van 1979-1990 heeft het plangebied reeds het huidige uitzicht. De invulling van het terrein sinds het optrekken van de woning zal enige vorm van bodemverstoring hebben meegebracht (bvb. funderingen, nutsleidingen), maar diepgaande grootschalige verstoringen worden niet verwacht op het plangebied.

Lovendegem wordt gekenmerkt door een matig golvend reliëf, met hoogtes die schommelen tussen +6 en +10m TAW. Het gaat om een opeenvolging van natte, gesloten depressies en drogere, open en hoger gelegen koutergronden. Het plangebied is gelegen op zo'n hogere rug, op het noordoostelijke uiteinde van een boogvormige rug die omringd wordt door lagere gronden. Op het zuidwestelijke uiteinde van deze rug kwam de kern van Lovendegem tot ontwikkeling. Er zijn geen natuurlijke waterlopen aanwezig in de omgeving van het plangebied. Op siteniveau vertoont het maaiveld een ietwat geaccidenteerd verloop, met duidelijk kunstmatige ophogingen ter hoogte van de woning (ca. +10,20m TAW) en in de tuin. Het oorspronkelijk maaiveld stijgt vermoedelijk lichtjes van noord (+9,30m TAW) naar zuid (+9,50m TAW). Bodemkundig kaan een droge/zeer droge

zandbodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont verwacht worden. Deze bodems zijn sterk droogtegevoelig en vertonen een quasi permanent watergebrek.

De archeologische sites gelegen in een cirkel van 1km rond het plangebied duiden er op dat er al sinds lang menselijke aanwezigheid is in deze omgeving. Deze sites zijn zowel te situeren op de zandrug waartoe het plangebied behoort (bvb. ijzertijdsite in het westen) , als op de lagere gronden eromheen (bronstijd grafcircels, volmiddeleeuwse bewoning ten zuiden, laatmiddeleeuwse sites met walgracht ten noorden). Prospectievondsten duiden er op dat er ook in de steentijden menselijke aanwezigheid was in de omgeving. Op het plangebied zelf wordt in situ bewaring van steentijd artefacten sites echter niet verwacht, daarvoor zijn de landschappelijke (geen natuurlijke waterbron in de omgeving) en bodemkundige eigenschappen niet ideaal. De ligging op de hogere en droge zandrug kan echter wel een aantrekkingsfactor geweest zijn voor menselijke bewoning en/of begraving in latere periodes. Er kan een eerder hoge archeologische verwachting toegekend worden voor het aantreffen van sites met grondsporen uit de metaaltijden, de Romeinse periode en de middeleeuwen. Er hebben geen gekende grootschalige bodemverstoringen plaatsgevonden op het terrein, waardoor eventuele sites goed bewaard kunnen zijn.

Het gebouw wordt gesloopt, de begroeiing geroid. Vervolgens wordt het terrein verkaveld in 10 bouwlotten. Rond de woningen worden tuinen aangelegd. Centraal wordt een doodlopende weg aangelegd waarlangs de woningen uitweg hebben naar de Sparrestraat. Langs de weg worden parkeerplaatsen, een technische ruimte/berglokaal, een wadi en een groenzone ingericht. Er zullen aanzienlijke bodemingrepen plaatsvinden op het volledige terrein: het slopen van de huidige bebouwing, het rooien van de bestaande vegetatie, het bouwrijp maken van het terrein, de bodemingrepen voor de aanleg van de weg, de wadi en de nutsleidingen en -voorzieningen, het optrekken van woningen, de aanleg van tuinen en verhardingen, enz. Ook het werfverkeer zal invloed hebben op de ondergrond.

Het plangebied kent een eerder hoge archeologische verwachting. Op basis van enkel het bureauonderzoek kan de aan- of afwezigheid van een archeologische site echter niet aangetoond worden. De geplande werken kunnen een impact hebben op eventueel aanwezig archeologisch erfgoed. Een verder vooronderzoek kan relevante kennisvermeerdering genereren voor de algemene ontwikkelingsgeschiedenis van deze regio, waarvan het archeologisch belang in het verleden reeds een aantal keer werd aangetoond. Er dient dus verder vooronderzoek plaats te vinden, in uitgesteld traject, na het slopen van de gebouwen en het rooien van de begroeiing.

Het verder vooronderzoek bestaat uit een proefsleuvenonderzoek, de modaliteiten hiervan worden hieronder behandeld.

2. Administratieve gegevens en afbakening

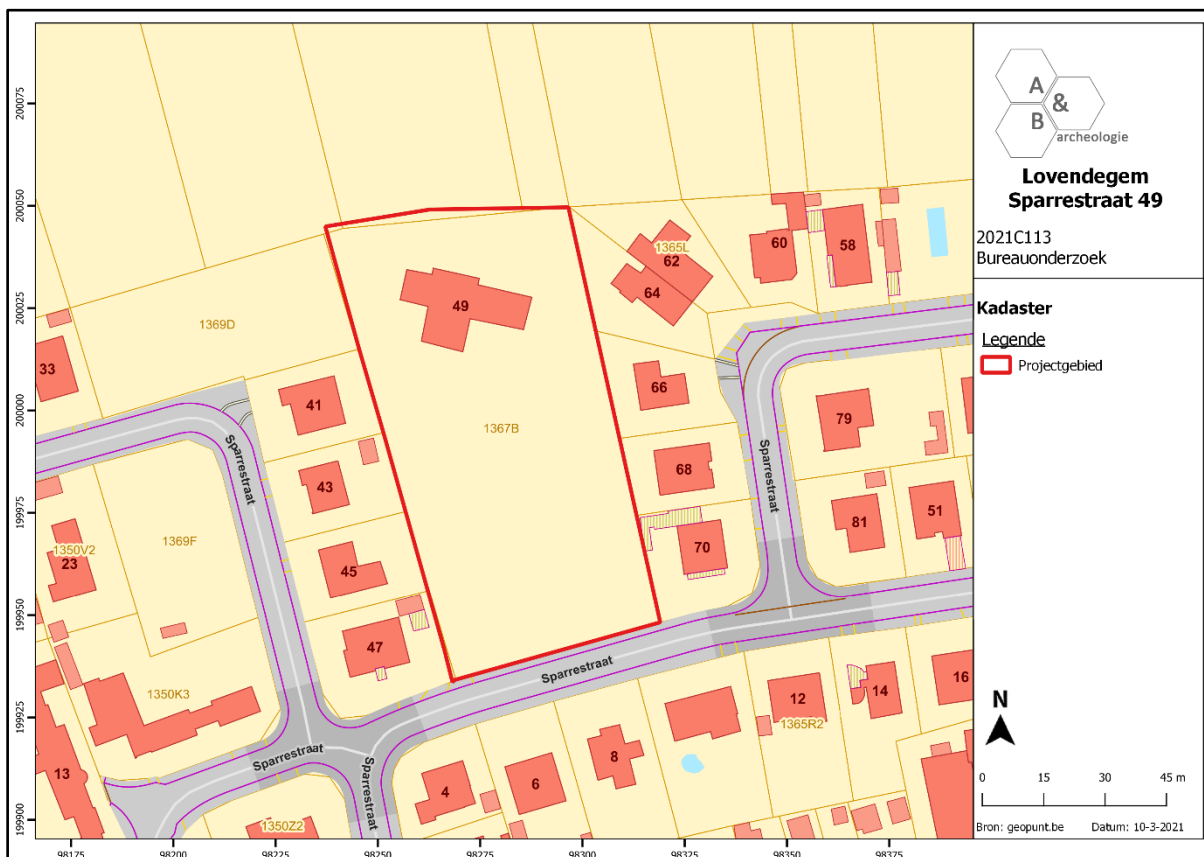
Locatiegegevens: Oost-Vlaanderen, Lievegem (Lovendegem), Sparrestraat 49

Lambertcoördinaten onderzoeksgebied: X: 98048,02 en Y: 199871,39; X: 98545,65 en Y: 200135,63

Oppervlakte plangebied: 6090,35m²

Kadastergegevens: Lievegem, afdeling 1, Sectie A, perceel 1367B

Het plangebied komt volledig in aanmerking voor verder vooronderzoek.

Figuur 1 Aanduiding van het plangebied op de kadasterkaart (bron: geopunt.be).

3. Vraagstelling

Het doel van het onderzoek is het achterhalen of er op het terrein één of meerdere archeologische sites aanwezig zijn en te bepalen welke maatregelen dienen te worden genomen voorafgaand aan de verdere ontwikkeling van het projectgebied. Daarnaast kan ook de verstoringsgraad in kaart gebracht worden. Hieronder worden enkele specifieke, niet limitatieve, onderzoeksvragen weergegeven.

- Zijn er archeologische sporen aanwezig? Welke spoorcategorieën komen voor?
- Wat is de bewaringstoestand van de aangetroffen sporen?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren en behoren ze tot één of meerdere periodes?
- Zijn er sporen terug te vinden van de veldwegen die in de zuidoostelijke en zuidwestelijke hoek van het terrein worden weergegeven? Op 1 kaart uit midden 19de eeuw wordt een gebouwtje weergegeven in de zuidoostelijke hoek, zijn hiervan sporen terug te vinden?
- Zijn er indicaties omtrent artisanale activiteiten of aanwijzingen voor andere functionele eigenschappen?
- Wat is de relatie tussen de archeologische sporen en het landschap?
- Kan een archeologische site uitgesloten worden?
- Wat is de graad van verstoring binnen het plangebied?
- Is een vervolgonderzoek noodzakelijk, en zo ja, wat is de afbakening en aan welke modaliteiten (strategie, onderzoeksvragen) moet dit voldoen?

4. Plan van aanpak (onderzoeksstrategie, -methode en –technieken)

Uit het verslag van resultaten kwam naar voor dat verder vooronderzoek met ingreep in de bodem door middel van proefsleuven de meest aangewezen methode is om het plangebied te onderzoeken. De afbakening van het onderzoeksgebied is te vinden op de boven- en onderstaande figuren. De voorziene onderzoeksmethode moet niet uitgevoerd worden indien de geplande werken alsnog niet zullen plaatsvinden.

Zowel het veldwerk als de verwerking en rapportage van de hieronder beschreven methode dient te voldoen aan de methodiek zoals beschreven in de Code van Goede Praktijk. Het onderzoeksdoel is succesvol bereikt indien de vraagstelling gefundeerd kan beantwoord worden.

- Randvoorwaarden

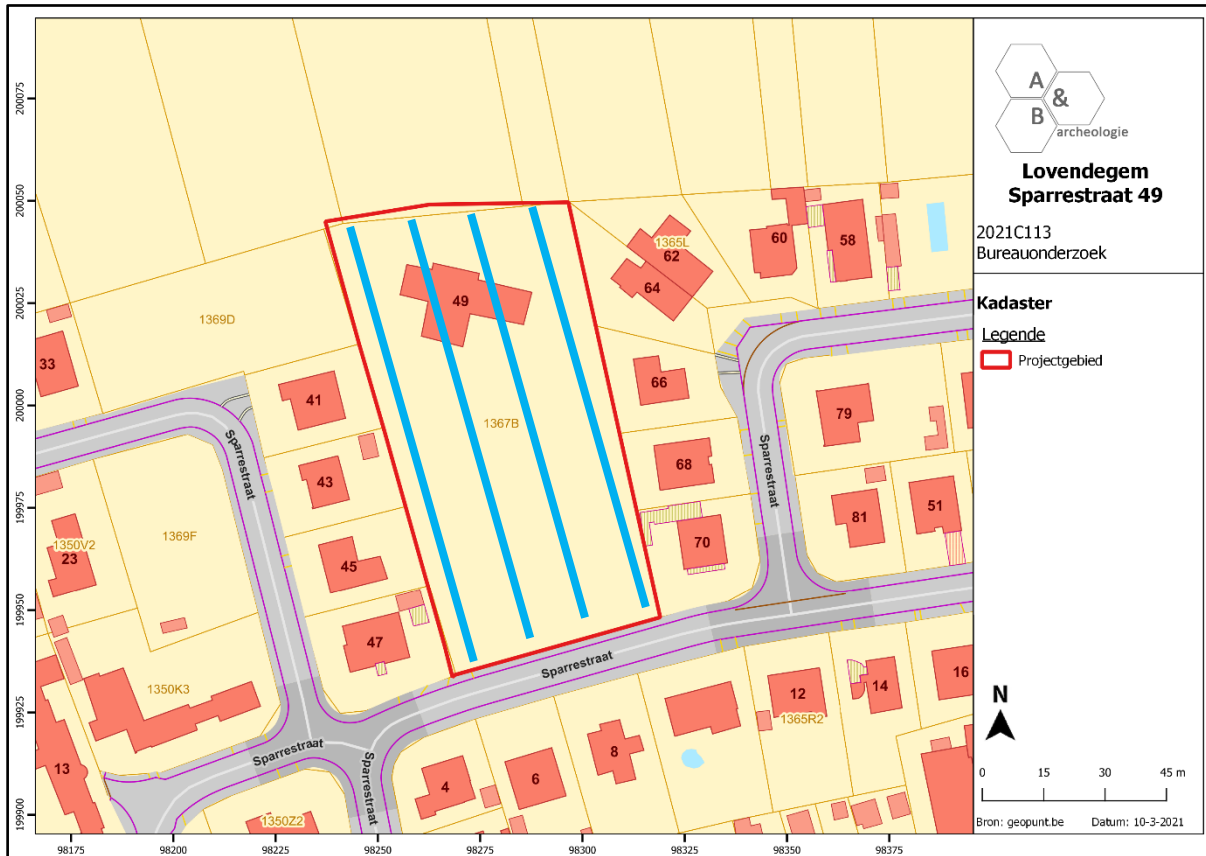
Voorafgaand het uitvoeren van het verder vooronderzoek dient het onderzoeksgebied vrijgemaakt zijn van obstakels (bvb. gebouwen, bomen). Hierbij is het van belang dat de bodemingrepen tot een minimum beperkt blijven en dat de funderingen, kelders, boomstronken,... niet verwijderd worden. Op die manier wordt vermeden dat niet-gedocumenteerd archeologisch erfgoed beschadigd wordt. De ondergrondse elementen kunnen pas verwijderd worden indien het vooronderzoek heeft aangetoond dat er geen archeologische site aanwezig is, of – indien er wel een site aanwezig is – tijdens/na een eventuele opgraving van het terrein.

- Proefsleuvenonderzoek

Teneinde na te gaan of er archeologisch relevante grondsporen aanwezig zijn binnen deze deelzone, dient gebruik gemaakt te worden van de inplanting van parallelle, ononderbroken proefsleuven, met een tussenafstand van 12 à 15m van middelpunt tot middelpunt. Voor de uitgraving wordt gebruik gemaakt van een niet-getande graafbak. De sleuven zijn 1,80 tot 2m breed en worden georiënteerd volgens de lengterichting van het plangebied. Daarnaast worden extra volg-, dwarsleuven of kijkvensters aangelegd om beter inzicht te krijgen in de aard van de aangetroffen archeologische sporen. Deze worden vrij gekozen door de uitvoerende erkende archeoloog tijdens het veldonderzoek.

Er wordt 10%, oftewel ca. 609m², van de onderzoekbare oppervlakte opengelegd door middel van sleuven en 2,5%, oftewel ca. 152m², door middel van volg-, dwarsleuven of kijkvensters, zodat in totaal zo 12,5% oftewel ca. 761m² onderzocht wordt.

De grond wordt gescheiden afgegraven en gestockeerd naast de sleuf. Het dichten gebeurt op zo'n manier dat de originele bodemopbouw opnieuw bekomen wordt en dat de draagkracht van de bodem minstens gelijk is aan de draagkracht voorafgaand de start van het veldwerk. Indien nodig worden kwetsbare sporen (bv. graven) afgedekt met waterdoorlatende doek.

Figuur 2 Indicatief sleuvenplan, geprojecteerd op de kadasterkaart (bron: geopunt.be).

5. Gewenste competenties

Het team voor het proefsleuvenonderzoek moet bestaan uit minstens 2 archeologen met minstens 40 werkdagen veldervaring met proefsleuvenonderzoek. Minstens 1 van deze archeologen dient ervaring te hebben met onderzoek van meerperiodesites. Minstens 1 van deze archeologen dient minstens 200 werkdagen ervaring te hebben met onderzoek op zandgronden.

6. Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Er zijn geen voorziene afwijkingen.